

შემოსავლების განაწილების პრობლემა ეკონომიკაში

მეგი გორგასლიძე,
ასოცირებული პროფესორი.
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

INCOME DISTRIBUTION PROBLEMS IN ECONOMY

Megi Gorgaslidze
Associate professor of
Akaki Tsereteli State University

„იდეალურ საზოგადოებაში უმ-
დიდესი ადამიანის შემოსავალი არ
უნდა აღემატებოდეს უღარიბესი ადა-
მიანის ოთხმაგ შემოსავალს“

პლატონი.

RESUME

Income distribution problem is a common trend for the market economy. As far as the country's wealth is not available for everyone it leads to economic inequality between people. Inequality is a feature of free market system and the received reimbursement by the individual is an adequate of his ability, his risks and labor, in contrast, economically full equality kills motivation that's economic outcomes are well known for the post-Soviet society.

There are a number of factors affecting the unequal income distribution, like: hereditary property, entrepreneurial skills, education level and quality, labor habits, length of service, experience, profession and etc.,

The definition of economic inequality is caused by a number of problems, first of all, it should be determined the quantitative parameters of inequality in the country, in particular, poverty limit and level in specific time period.

The state should ensure the fairness of income distribution with the proper functioning of its economic and social policy, the level of socio-economic development of society, with human development, self-awareness and culture is also decisive.

Solving the problems related to the fair distribution of income is the main paradigm of modern civilized society. There are approved methods in the economy, poverty reduction programs that are more or less soften serious results of the inequalities between the members of society.

Key words: Income distribution, economic inequality, poverty limit and level, assistance programs for the poor, social policy.

საკვანძო სიტყვები: შემოსავლების განაწილება, ეკონომიკური უთანასწორობა, სიღარიბის ზღვარი და დონე, ღარიბთა დასახმარებელი პროგრამები, სოციალური პოლიტიკა.

შემოსავლების განაწილების პრობლემა საბაზრო ეკონომიკისათვის ჩვეული ტენდენციაა. ქვეყანაში შექმნილი დოვლათი ყველასათვის ხელმისაწვდომი არაა, ამიტომ ინვესტს ეს ეკონომიკური ანუ შემოსავლების უთანასწორო განაწილების ზრდას. უთანასწორობა თავისუფალი საბაზრო სისტემისთვისებაა და ადამიანის მიერ იღებული ანაზღაურება მისი შესაძლებლობების, მის მიერ გაწეული რისკისა და შრომის ადეკვატურია, ანუ რაც უფრო მეტს შრომობს ადამიანი, მით მეტი ანაზღაურება აქვს. შესაბამისად, გასაკვირი არ არის, რომ ყველა ადამიანი თანასწორი ვერ იქნება. ეკონომიკურად სრული თანასწორობა, ცხადიაკლავს მოტივაციას, რომლის ეკონომიკური შედეგები პოსტსაბჭოთა საზოგადოებისათვის კარგად არის ცნობილი მოსახლეობის შემოსავალი რაოდენობრივი თვალსაზრისით, საკმაოდ უთანაბროა, რამაც განაპირობა სიმდიდრის არათანაბარი დაგროვება და მოსახლეობის ქონებრივი დიფერენცირება. შემოსავლების უთანაბრო განაწილება განპირობებულია მთელი რიგი ფაქტორებით, რომელთაგან აღსანიშნავია - **მემკვიდრეობითი საკუთრება**, რომელიც მოსახლეობის ერთ ნაწილს სტაბილურ შემოსავლებს აძლევს; **მენარმეობრივი უნარი**, რაც განპირობებულია ინდივიდუალური მენარმის ინტუიციით, მოძებნის საკუთარი თავი ბიზნესში; **დარგის სახელმწიფოებრივი დანიშნულება**, რომლის მიხედვითაც მენარმე ღებულობს განსხვავებულ შემოსავლებს. ფირმები ჩაბმულია მძაფრ კონკურენტულ ბრძოლაში ე.წ. საზოგადოებრივი საზოგადოებრივი საქონლის წარმოების უფლებისათვის, რომელთაც აფინანსებს სახელმწიფო; **განათლების დონე და ხარისხი**, **შრომითი ჩვევები**, **სტაჟი**. **პროფესიული გამოცდილება** და ა.შ., რომლის მიხედვითაც მაღალ შემოსავლებს ღებულობენ პირები, რომელთაც შეუძლიათ ყველაფერი ეს შეიძინონ მაღალი დანახარჯების ფასად. რაც სხვებისათვის მიუწვდომელია; შემოსავლის უთანაბრობას ინვესტს ასევე შემოსავლის შემდეგი სახეები - **დივიდენდი**, **სარგებელი**, **მოგება**, **ფასიანი ქაღალდებიდან მიღებული სარგებელი**.

შემოსავლების განაწილების სამართლიანობას უნდა უზრუნველყოფდეს სახელმწიფო თავისი ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის სწორი ფუნქციონირებით. ასევე გადამწყვეტია საზოგადოე-

ბის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონე ადამიანთა განვითარებისა და კულტურის დონესთან ერთად. ამ ფუნქციების შესაბამისად მოქმედებენ შემოსავლების განაწილების ძირითადი ინსტრუმენტები - ფასები, ხელფასების სისტემა, მენარმის შემოსავლის (მოგების), პროცენტის, რენტის ჩამოყალიბების წესი, საგადასახდო სისტემა, სახელმწიფო პოლიტიკა და სამართლებრივი ნორმები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების საქმიანობა შემოსავლების განაწილებაზე ზემოქმედებისათვის.

შემოსავლების განაწილების მიზნით, მიზანშეწონილად მიიჩნევენ უმდიდრესთა კალათიდან უღარიბესთა კალათაში სიმდიდრის გადანაცვლებას, ასევე პროგრესულ საგადასახდო სისტემის შემოღებას. ეს ღონისძიება, ერთის მხრივ, სასარგებლო ღირებულებისათვის, მაგრამ მეორეს მხრივ, უარყოფითად მოქმედებს მდიდართა მატერიალურ დაინტერესებაზე, რაც საბოლოოდ იწვევს წარმოების მოცულობის შემცირებას. მდიდართა შემოსავლებზე ასეთი ზემოქმედება უარყოფითად მოქმედებს მათ მიერ საბაზრო სისტემაში სწორი ორიენტაციის არჩევაზე, სარისკო ტექნოლოგიებში ფულადი კაპიტალის დაბანდების დაინტერესებაზე. შეიძლება ითქვას, გადამანაწილებელი პროგრამების განხორციელება მთელი რიგი სირთულეების წინაშე აყენებს საზოგადოებას და თავისი მოქმედებით არაეფექტურია.

ეკონომიკური უთანასწორობის განსაზღვრა მთელი რიგი პრობლემებით არის გამოწვეული. უპირველეს ყოვლისა, უნდა განისაზღვროს ქვეყანაში რამდენად დიდია უთანასწორობა საზოგადოების სოციალურ ფენებს შორის; ღარიბთა რაოდენობის და სიღარიბის ზღვარის ანუ დონის დადგენა. სიღარიბის დონეს ჯინის კოეფიციენტით ანგარიშობენ, რომელიც საქართველოსათვის 2017 წლის მონაცემებით 0,40-ის ტოლია, ამ ინდექსის მიხედვით ყველაზე ნაკლები უთანაბრობა შეედეთშია (0.23), ხოლო ყველაზე მეტი - ნამიბიაში (0.7). (1)

ჩვენს ქვეყანაში მეტისმეტად არათანაბრად ნაწილდება შემოსავლები, რაც აისახება ეკონომიკის განვითარების არახელსაყრელ მდგომარეობაზე. საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ პერიოდში დიდი დარღვევებით ჩატარდა პრივატიზაციის პროცესი, რომლის შედეგად ქონებას დაეუფლა საზოგადოების მცირე ნაწილი, ხოლო მოსახლეობის დიდი ნაწილი დარჩა შემოსავლებისა და ქონების გრეშე. ბოლო პერიოდშიც პრივატიზაცია ემსახურება ქვეყნის ხაზინის შევსებას, იზრდება უმუშევრობა და ინფლაცია, ღარიბდება ადამიანები, რომელთა რაოდენობა ქვეყნის მოსახლეობის ნახევარზე მეტია. მთავრობის გატარებულ ღონისძიებებს სიღარიბის დაძლევის პროგრამების სახით მაღალი ეფექტი არ მოჰყოლია. ამის შედეგად საქართველოს ტოვებს შრომისუნარიანი მოსახლეობის დიდ ნაწილი, რაც თავის მხრივ, შემდგომ პერიოდში გამოწვევს შეუქცევად პროცესებს ერის დაბერების სახით, როცა პენსიონერთა რაოდენობა უფრო მეტი იქნება, ვიდრე ახალგაზრდა

თაობა. კარგი იქნებოდა გვეფიქრა მომავალ თაობაზე და მათთვის შეგვექმნა შესაბამისი პირობები. ამ მხრივ საუკეთესო მაგალითია ნორვეგია, სადაც მიიღეს კანონი ბუნებრივ რესურსებთან მიმართებაში, კერძოდ ნავთობის სახელმწიფო საკუთრებად გამოცხადების შესახებ, რომლის თანახმადაც შეიქმნა ქვეყანაში „მომავალი თაობების ფონდი“, რომელშიც თავს იყრის ნავთობის გაყიდვიდან მიღებული შემოსავლების დიდ ნაწილი. ისინი თვლიან, რომ ეს სიმდიდრე ეკუთვნის დღევანდელის გარდა, მომავალ თაობასაც და ამ დანაზოგმა უკვე სოლიდური სახე მიიღო. 2005 წლისათვის 182 მლრდ დოლარი შეადგინა, რამაც ქვეყანაში განაპირობა მაღალი ეკონომიკური ზრდის ტემპი. (2)

სახელმწიფოს ერთე-ერთი მექანიზმი შემოსავლების უთანაბრობის დაძლევის საკითხში არის საგადასახდო მექანიზმის დახვეწა, რაზეც დიდად არის დამოკიდებული ქვეყნის ეკონომიკა და საზოგადოებრივი ყოფიერება.

საქართველოსათვის ფისკალური კრიზისი განპირობებულია გადასახადების მაღალი ზომით, საგადასახდო ტვირთის უთანაბრო განაწილებით, მხედველობაში გვაქვს მინიმალური ხელასის 150-ლარის დაბეგვრა საშემოსავლო გადასახადით, რაც კიდევ უფრო აღარიბებს ადამიანებს; დიდი შემოსავლების მქონე ფიზიკური პირების მიერ შემოსავლების შენიღბვა, რაც მათ ათავისუფლებს მაღალი გადასახადების გადახდისაგან, გადასახადებით რეგულირება საზოგადოების ჰარმონიული განვითარებისა და ეკონომიკის სტაბილიზაციის უმნიშვნელოვანესი ბერკეტი. ამ პროცესის სწორად წარმართვა საქმიანი აქტიურობის გამოცოცხლებისა და სამამულო წარმოების არა მხოლოდ გაზრდის, არამედ მისი კონკურენტუნარიანობის საწინდარია.

საგადასახდო ტვირთის სამართლიანი განაწილება გაზრდის ეკონომიკური კეთილდღეობის მაჩვენებელს ქვეყანაში, რაც ხელს შეუწყობს დანაზოგების მაღალ დონეს. ეს კი თავის მხრივ გამოიწვევს საინვესტიციო რესურსების გადიდებას, შრომის მწარმოებლობისა და შემოსავლების ზრდას. მოსახლეობა თავისი შემოსავლების მნიშვნელოვან ნაწილს გამოიყენებს დაგროვებისათვის, რაც საბოლოო ანგარიშით, უზრუნველყოფს ცხოვრების დონის ამაღლებას.

შემოსავლების სამართლიანი განაწილებასთან დაკავშირებული პრობლემების მოგვარება თანამედროვე ცივილიზებული საზოგადოების მთავარი პარადიგმაა. არსებობს ეკონომიკაში აპრობირებული მეთოდები, რომლებიც მეტნაკლებად არბილებენ უთანაბრობის მწვავე შედეგებს საზოგადოების წევრებს შორის. ასეთ მეთოდებს მიკუთვნება **ნატურალური დახმარება**, როდესაც ხდება ღარიბთა უშუალოდ უზრუნველყოფა საქონლით და მომსახურებით; **მინიმალური ხელფასის დანესება**, რომლის გადახდა შეუძლიათ უშუალოდ დამქირავებლებს, **სოციალური დაზღვევა**, რომლის მიზანია სხვადასხვა შეღავათების განევა ღარიბთათვის, **უარყოფითი**

საშემოსავლო გადასახადი, რომელიც წარმოადგენს საგადასახადო სისტემას, როდესაც შემოსავალი ტრანსფერის სახით მაღალშემოსავლიანიდან დაბალშემოსავლიან საოჯახო მეურნეობებში გადაინაცვლებს.

ეკონომიკურ უტასანორობაზე მსჯელობის დროს, უნდა გვახსოვდეს რომ - ადამიანები სხვადასხვა ალტერნატივების წინაშე დგანან. პოლიტიკა, რომელიც არახელსაყრელ პირობებში აყენებს იმას, ვინც წარმატებას აღწევს, ხოლო იმას კი, ვინც წარმატებას ვერ აღწევს, ეხმარება, ამცირებს მისთვის წარმატების მიღწევის სტიმულს. ასე რომ, პოლიტიკოსები დგანან უტასანორობასა და ეფექტიანობას შორის ალტერნატივების წინაშე. რაც უფრო თანაბრად არის განაწილებული ეკონომიკური ნამცხვარი, მით უფრო ნაკლებია მისი ზომები. ეს შემოსავლების განაწილებასთან დაკავშირებული ერთადერთი დასკვნაა, რომელსაც თითქმის ყველა ეთანხმება. (3)

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. <http://geostat.ge>
2. რ. ასათიანი. საით მიდის საქართველო? სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ანალიზი. გამომცემლობა „სიახლე“. თბ. 2014 წ.
3. გრეგორი მენქიუ. ეკონომიკის პრინციპები. დიოგენე. თბ. 2000 წ.
4. www.mof.ge.